

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Шипунов Геннадій Володимирович

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

“Динамічні виміри політики”

для студентів четвертого року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки

Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету

Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни.....	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни.....	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	11
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	16
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни	25
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	26
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам	27
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....	28

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	<u>Галузь знань</u> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова
	<u>Спеціальність</u> 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5,2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	26 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		26 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		68 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни навчальної дисципліни

Навчальний курс „Динамічні виміри політики” є вибірковою дисципліною для студентів спеціальності “Політологія”. Вона викладається в 7 семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Дисципліна покликана забезпечити ґрунтовні знання з динамічних аспектів політики. Особлива увага при вивченні курсу „Динамічні виміри політики” приділяється формуванню аналітичних навичок, вмінню доцільно використовувати отримані знання для вирішення теоретичних та прикладних проблем.

Мета вибіркової навчальної дисципліни „Динамічні виміри політики” – формування у майбутніх бакалаврів політології системного погляду на основні етапи розвитку категорії “політичний процес” у світовій політичній думці і в політичній думці України; детермінанти політичного процесу, роль та значення цінностей, економіки, соціальної, нормативно-правової сфери для політичних процесів, політичної участі, ухвалення політичного рішення; основні типів політичної діяльності, її рівнів та форм; політичне функціонування, політичні протести, політичні комунікації, політичні рухи, електоральну поведінку – основні теорії та особливості практики. На цій основі сформувані у майбутніх політологів вміння користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики; визначати основні теоретичні підходи до розуміння політичного процесу, феномени дійсності, які ця категорія розкриває; визначати взаємозв’язок категорій політичний процес, політичний розвиток, політична зміна, політична трансформація, політична модернізація; формувати уявлення про політичну діяльність, участь та поведінку, означити їх рівні і та типи; формувати критичне мислення; оцінювати сучасну політичну практику, визначати умови та причини того чи іншого політичного процесу, особливості їхнього перебігу, можливості управління ними; визначити якісні зміни у політичних процесах в українській політичній практиці.

Крім того, курс спрямований на отримання студентами теоретичних знань та практичних умінь, які дадуть їм змогу адекватно і ефективно використовувати одержані навички у майбутній професійній діяльності.

Завдання курсу:

- сформувані у студентів знання про основні етапи розвитку категорії «політичний процес» у світовій політичній думці і в політичній думці України;
- виробити навички користуватися категорійно-понятійним апаратом з цього курсу, користуватися літературою та довідковим матеріалом з цієї проблематики;
- визначити основні тлумачення цієї категорії в сучасній політології, основні теоретичні підходи до розуміння політичного процесу, феномени дійсності, які ця категорія розкриває;
- ознайомити з основними політичними процесами політичної системи, визначити взаємозв’язок між ними, розкрити взаємозв’язок категорій

політичний процес, політичний розвиток, політична зміна, політична трансформація, політична модернізація;

- сформуванню уявлення про політичну діяльність, участь та поведінку, означити їх рівні і та типи;
- формувати критичне мислення, вміння оцінювати сучасну політичну практику, визначати умови та причини того чи іншого політичного процесу, особливості їх протікання, можливості управління ними;
- визначити якісні зміни у політичних процесах в українській політичній практиці.

За результатами успішного засвоєння курсу студент повинен:

- **знати:**

- основні розуміння категорії “політичний процес”, її становлення в історії політичної думки, теоретичні концепції політичних процесів;
- головні політичні процеси, що характеризують політичні системи, особливості їх протікання, теоретичні підходи щодо даних процесів; типи та етапи політичних процесів тощо;
- детермінанти політичного процесу, роль та значення цінностей, економіки, соціальної, нормативно-правової сфери для політичних процесів, політичної участі, ухвалення політичного рішення;
- визначення основних типів політичної діяльності, її рівнів та форм; політичне функціонування, політичні протести, політичні комунікації, політичні рухи, електоральна поведінка – основні теорії та особливості практики.

- **вміти:**

- дати визначення наступних термінів: політичний процес, політична зміна, політична трансформація, політична стабільність, політичний ризик, інформаційне суспільство, політична діяльність, політична участь, політична поведінка, політична людина, електоральна поведінка, відчуження, конформізм, політичні рухи, політична мобілізація, політичні протести.
- оцінювати політичні процеси сучасних суспільств, зокрема у політичній системі України;
- формувати позицію щодо політичних процесів, цінностей та формальних правил у політичному процесі;
- прогнозувати розвиток політичних процесів.

Крім того, в результаті успішного завершення курсу студент набуде:

- **загальних компетентностей:**

- знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

- **спеціальних компетентностей:**

- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;

- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;
- здатність аналізувати та прогнозувати особливості впливу соціальних груп, груп інтересів та груп тиску на політичну реальність, організація та здійснення діяльності з захисту групових інтересів в політичному процесі.

Програмні результати навчання:

- вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;
- вміти формувати стратегії проведення публічної політики, аналізувати функції та повноваження інституційних та неінституційних акторів в процесі здійснення публічної політики.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення.	9	2	2	-	-	5
Тема 2. Поняття політичного процесу. Політичний процес як функціональна характеристика системи.	9	2	2	-	-	5
Тема 3. Класична і неklasична парадигма розуміння політичного процесу.	9	2	2	-	-	5
Тема 4. Детермінанти політичного процесу.	9	2	2	-	-	5
Тема 5. Аксиологічні детермінанти політичного процесу.	9	2	2	-	-	5
Тема 6. Типологія політичних процесів.	9	2	2	-	-	5
Тема 7. Етапи політичного процесу.	9	2	2	-	-	5
Тема 8. Легітимація та делегітимація політичного процесу.	9	2	2	-	-	5
Тема 9. Групова активність у політичному процесі.	9	2	2	-	-	5
Тема 10. Політичні процеси традиційного, індустріального та інформаційного суспільств.	10	2	2	-	-	6
Тема 11. Стабільність політичного процесу. Політичний ризик.	9	2	2	-	-	5
Тема 12. Революційні та еволюційні політичні процеси.	10	2	2	-	-	6
Тема 13. Політичні процеси перехідних суспільств: український контекст.	10	2	2	-	-	6
Разом – Змістовний модуль 1	120	26	26	-	-	42
РАЗОМ	120	26	26	-	-	42

4. Основна та додаткова література

Основна література:

1. Арндт Х. Становище людини / Пер. з англ. – Львів: Літопис, 1999. – 256 с.
2. Арістотель. Політика / Пер. з давньогрецької. – К.: Основи, 2000. – 238 с.
3. Баландьє Ж. Політична антропологія / пер. з франц. О. Хоми. Київ: «Альт прес», 2002. 252 с.
4. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
5. Вельш В. Наш постмодерний модерн / пер. з нім. А.Л. Богачова, М.Д. Култаєвої, Л.А.Ситніченко. Київ: Альтерпрес, 2004. 328 с.
6. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2020. 448 с.
7. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
8. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
9. Денисенко В., Чепурко Г., Піддубний В. Особливості модернізації українського суспільства в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Випуск 17. С. 145–154.
10. Денисенко В. Політика в контексті антропологічних вимірів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 1(17). С. 34-39.
11. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. Політичні дослідження. 2021. № 2. С. 33–61.
12. Карамішева Н. «Знаюча людина» як соціокультурний феномен. Соціогуманітарні проблеми людини. 2013. № 7. С. 26–36.
13. Кірюхін Д. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / ред.: Я.В. Шрамко. 2015. Вип. 16. С.125-134.
14. Кононенко С. Політичний ризик і тоталітарний комфорт // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К., 2008. – Вип. 42. (підсерія «Курасівські читання»).
15. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.
16. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.
17. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2016. 552 с.
18. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт – К.: Основи, 2000. – 198 с.
19. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : монографія / за ред. к.і.н., доц. А.Г.Бульвінського. Київ : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. 288 с.
20. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
21. Фоломєєв М. А. Політичні актори як дійові сили політичного процесу: проблема концептуалізації. Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Сер. Філософія. Соціологія. Політологія. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2012. № 9(2). Вип. 22 (3). С. 207–211.
22. Шипунов Г. Концептуальні засади транзитологічної парадигми: історія становлення // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2012. Випуск 2. С. 103-114.
23. Acemoglu D., Robinson J. [Non-Modernization: Power-Culture Trajectories and the Dynamics of Political Institutions](#). Annual Review of Political Science. 2022. Vol.25 (1). P. 323-339.
24. Beck U., Giddens A., Lash S. Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order. Cambridge: Polity Press. 1994.

25. Bugden D. Technology, Decoupling, and Ecological Crisis: Examining Ecological Modernization Theory Through Patent Data. *Environmental Sociology*. 2022. Vol. 8 (3). P. 228-241.
26. Dalton R. J. *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. 6-th ed. Washington: CQ Press, 2013. 342 p.
27. Dye T.R., Zeigler H. *The Irony of Democracy: An Uncommon Introduction to American Politics*. Stamford: Cengage Learning, 2008. — 448 p.
28. Fisun O. Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia / *Stubborn Structures: Reconceptualizing Post-Communist Regimes* / Edited by Bálint Magyar. Budapest-New-York: CEU Press, 2019. P. 75–96.
29. Giddens A. *The Politics of Climate Change*. Cambridge: Polity. 2009.
30. O'Donnell G., Schmitter P.C. *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
31. Oppenheimer J. A. *Principles of politics: a rational choice theory guide to politics and social justice*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 312 p.
32. Prokop M. *Badanie nad reżimami hybrydalnymi. Case study systemy polityczne Ukrainy i Rosji w latach 2000-2012*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2020. 258 s.
33. Lewellen T. C. *Political anthropology. An introduction*. Third edition. Westport: Praeger publishers. 2003. 262 p.
34. Lipset S. M. *Political Man. The Social Bases of Politics* / S. M. Lipset. — Baltimore: The Johns Hopkins U.P., 1988.
35. Matsiyevsky Y. Mixed Values and Societal Constraints: The Weak Prospects for Authoritarianism in Ukraine // *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization Institute for European, Russian, and Eurasian Studies*. The George Washington University Advanced Publishing. Vol. 29 (2), 2021. P.135-158.
36. Matsiyevsky Yu. [Revolution without regime change: The evidence from the post-Euromaidan Ukraine](#) // *Communist and Post-Communist Studies*. — Issue 51. 2018. — P.349-359.
37. Schmitter P.C. Neo-Corporatism and the State // https://www.academia.edu/56944396/Neo_corporatism_and_the_State
38. Schmidt V. Taking Ideas and Discourse Seriously: Explaining Change through Discursive Institutionalism as the Fourth “New Institutionalism” // *European Political Science Review*. — 2010. — Vol. 2, Issue 1. — P. 1–25.
39. Schmidt V. Reconciling Ideas and Institutions through Discursive Institutionalism // *Ideas and Politics in Social Science Research* // D. Béland, R. H. Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. — P. 47–64.

Додаткова література:

1. Алексеева Т. Легітимність влади у період транзиту // *Політична думка*. — 1998. — №3– 4. — С. 109–120.
2. Арендт Х. Джерела тоталітаризму / пер. В. Верлюк, Д. Горчаков. Київ: Дух і Літера, 2002. 584 с.
3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства // *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. — К.: Либідь, 1996.
4. Гаєк Ф.А. Конституція свободи / Пер. з англ. — Львів: Літопис, 2002. — 556 с.
5. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура // *Демократія. Антологія / упорядник О. Проценко*. Київ: Смолоскип, 2005. С. 882-942.
6. Дарендорф Р. Ліберальний устрій під тиском: демократичні дилеми // *У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст.: Пер. з нім.* — К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. — С. 74–90.
7. Денисенко В. Проблема раціоналізму та ірраціоналізму в політичних теоріях Нового часу європейської історії. — Львів: ПАІС, 1997. — 274 с.
8. Зеленько Г. «Навздогінна модернізація»: досвід Польщі та України. Київ: Критика, 2003. Розділ 1.

9. Колодій А. Від «Сірої зони» до кольору сонця: помаранчева революція і демократичний перехід в Україні // Агора. Україна – нові перспективи. Випуск 1. – К.: Стилос, 2005. – С. 9–23.
10. Кутуєв П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм: монографія. Київ: Сталь, 2005. 500с.
11. Маруховський О. Переваги та вади інформаційного суспільства // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10).
12. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції». Політичний менеджмент. 2006. № 5. С.18-32.
13. Мацієвський Ю. «Помаранчева революція» крізь призму транзитології // Журнал «І». - № 40. – 2005.
14. Рікер П. Право і справедливість / Пер. з фр. – Київ: Дух і літера, 2002. – 216 с.
15. Романюк О. Посткомуністичні революції // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4(13). – С. 16-28.
16. Токвіль де А. Давній порядок і революція / Пер. з фран. Г.Філіпчук. – К.: Юніверсум, 2000. – 224 с.
17. Тофлер Е. Третя хвиля / Пер.з англ. – К.: Всесвіт, 2000. – 480 с.
18. Фуко М. Археологія Знання. – Київ: Основи, 2004. – 327 с.
19. Conway M. M. Political Participation in the United States. – 3d ed. – Washington, DC: CQ Press, 2000. – 227 p.
20. Crotty W. J. Political participation and American democracy. – N.Y.: Greenwood Press, 1991. – 2008. – 233 p.
21. Gill G. Democracy and Post-Communism. Political change in the Post-Communist World. London and New York: Routledge, 2002. 272 p.
22. Inglehart R. The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1977. 482 p.
23. Huntington S.P. Trzecia fala demokratyzacji. Warszawa: PWN, 1995. 326 s.

Інтернет-джерела:

1. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
2. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
3. International Political Anthropology Journal / URL: <https://www.politicalanthropology.org/ipa-journal>
4. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення.

Предмет та завдання курсу. Методологічні особливості дослідження динамічних вимірів політики. Інституційний підхід; Структурно-функціональний підхід; Теорія раціонального вибору; Дискурс-аналіз. Основні категорії вивчення: політичний процес, політична зміна, політична трансформація, політична стабільність, політичний ризик, інформаційне суспільство, політична діяльність, політична участь, політична поведінка, політична людина, електоральна поведінка, відчуження, конформізм, політичні рухи, політична мобілізація, політичні протести.

Основні поняття: динамічні виміри політики, політичний процес, політичний розвиток, політична зміна, політична трансформація, політична діяльність, політична участь, політична поведінка, політична людина, електоральна поведінка.

Тема 2. Поняття політичного процесу. Політичний процес як функціональна характеристика системи.

Динамічне та статичне розуміння політики. Визначення політики та її системність. З часів М.Вебера політична дійсність сприймається як ідеологізована модель соціального ладу, на яку покладається просте та складне питання концентрації публічної влади, панування та врядування. Тобто всі науковці мали перед собою питання: як повинно бути організовано політичне життя, виходячи з набутого історичного досвіду.

В традиції М. Вебера все зводилося до інституалізації політичного життя, побудови «ідеальних типів» для пізнання феномену політики. Такий підхід приводить до висновку, що політичний процес – процес впорядкування відносин між певними явищами політики та встановлення взаємозв'язків між ними. В рамках веберівської традиції можна виділити низку таких підходів: політичний процес як процес легітимації фізичного примусу в суспільстві; як політична діяльність суб'єктів політики, що здійснюється в рамках спеціалізованих організаційних політичних структур, які виконують приписані їм функції; як процеси ієрархізації, що виходять з певних ціннісних систем суспільства. Сучасне розуміння політичних процесів: процес як функціональна характеристика політичної системи, сукупність політичних дій та подій, процес ухвалення політичного рішення. Розуміння політичного процесу як функціональної характеристики політичного процесу: від Платона та Аристотеля, Т. Аквінський, Н. Макіавеллі. Особливості динамічного бачення політики у Новий час, укладання угод, пошук та підтримка легітимності, зміна політичного порядку. Політичні та соціальні процеси у політичних доктринах XIX-XX ст.: спрямованість політичних процесів, детермінованість, зміна типів суспільств, роль мас у політиці.

Основні поняття: динамічне та статичне розуміння політики, традиційна школа політичної науки, біхевіоральна революція, політична система, політичний процес, політичний розвиток, політична зміна.

Тема 3. Класична і некласична парадигма розуміння політичного процесу.

Політичний процес в класичних доктринах політики: політика в системі сфер людського буття, залежність політики від економіки. Логіка політичного процесу, його стадіальність. Лінійність політичного процесу. Суб'єкти політичного процесу: суспільства, держави, класи, нації. Роль держави у політичному процесі. Доктрина марксизму про особливості політичного процесу. Раціональність політичного процесу. Політика як впорядкування соціальної дійсності.

Некласична парадигма: політичний процес як самодетермінований процес, визначення політики як конструювання політичної дійсності. Феноменологія: політичний процес як визначення засобів, розуміння цілей політики. Герменевтика – політичний процес як кодування та розкодування дійсності, політика як текст. Дискурс-аналіз для дослідження політичного процесу.

Основні поняття: класичний та некласичний підхід до концептуалізації політики, раціональність політичного процесу, феноменологія, герменевтика, дискурс-аналіз.

Тема 4. Детермінанти політичного процесу.

Політичний процес та фактори, які його визначають. Економічні детермінанти політичного процесу, теорії в яких ці фактори визначальні. Марксизм – спосіб виробництва та його вплив на політику, Капіталізм та соціалізм як економічні системи, політичний процес в умовах капіталізму та соціалізму. Особливості економічного господарювання та політичних процесів в державах Сходу. Феномен Китаю. Економіка та міжнародний політичний процес.

Соціальні чинники: особливості соціальної структури та політичний процес. Соціально-демографічні визначники політичного процесу. Взаємозв'язок між міським і сільським населенням та вплив на політичну стабільність. Соціальні чинники як посередник економічних факторів.

Самодетермінація політичного процесу, раціонально-критичні концепції політики. Особливості політичного процесу як самодетермінованого. Логіка, закономірності політичного процесу.

Основні поняття: економічні детермінанти політичного процесу, соціальні детермінанти політичного процесу, політична стабільність, самодетермінація політичного процесу.

Тема 5. Аксіологічні детермінанти політичного процесу.

Аксіологічні чинники: цінності, ідеології. Цінності та їх зв'язок з інтересами та потребами, політичний процес як формування та трансформація цінностей. Теорія безшумної революції. Ідеологія як тлумачення дійсності, як вид політичного дискурсу.

Основні поняття: аксіологічні детермінанти політичного процесу, цінності, ідеологія, безшумна революція.

Тема 6. Типологія політичних процесів.

Д. Істон: теорія політичної системи, петля зворотного зв'язку, конвергенція вимог і підтримки у рішення і дії. Процеси входу: актуалізація, агрегація політичних інтересів, легітимність, довіра. Інститути, що їх реалізують. Процеси виходу: прийняття політичних рішень, імплементація, політична комунікація. Зв'язок між політичними процесами.

Т. Парсонс: взаємозв'язок між політикою та соціальною сферою, особливості політичного процесу. Функції політичної системи та типи політичного процесу. Процеси адаптації.

Типи політичних процесів: за часом, масштабом, значенням тощо. Т. Антошевські про типи політичних процесів, політичні процеси функціонування політичної системи, розвитку. Режими протікання політичних процесів: розвитку, функціонування.

Основні поняття: агрегація політичних інтересів, легітимність, довіра, прийняття політичних рішень, імплементація, політична комунікація, функції політичної системи та типи політичного процесу.

Тема 7. Етапи політичного процесу.

Теорія циклічності політичних процесів: бачення Полібія, Августина, Віко. Теорія лінійності політичних процесів – марксизм. Поділ на фази політичного процесу в коротко- та довгостроковій перспективі. Особливості формування політичної системи: формування ролей, закладення інститутів, формування символічної дійсності. Функціонування політичної системи: процес відтворення ознак системи, прийняття рішень. Особливості політичного процесу та його етапів в Україні.

Основні поняття: фази політичного процесу, агрегація політичних інтересів, легітимність, прийняття політичних рішень, імплементація, політична комунікація, функції політичної системи.

Тема 8. Легітимація та делегітимація політичного процесу.

Підходи до розуміння легітимності Легітимаційна та делегітимаційна ситуація. Джерела легітимності політичного процесу. Кризи політичного процесу та його делегітимація. Демократична легітимність. Авторитарна легітимність. Тоталітарна легітимність.

Основні поняття: легальність, легітимність політичного процесу, кризи політичного процесу, кризи легітимності, політичний режим.

Тема 9. Групова активність у політичному процесі.

Групи інтересів як учасники політичного процесу. Лобізм як система представництва групових інтересів. Корпоративізм та неокорпоративізм. Масові політичні рухи як суб'єкти політики. Групова активність за різних типів політичного режиму.

Основні поняття: група інтересів, лобі, корпоративізм, неокорпоративізм, масові рухи, політичний режим.

Тема 10. Політичні процеси традиційного, індустріального та інформаційного суспільств.

Традиційне, перехідне та сучасне суспільство. Особливості традиційного суспільства. Передумови та різновиди трансформаційних процесів у напрямі модернізації. Перехідне суспільство та кризи модернізації. Характеристика сучасного суспільства.

Активізація досліджень політичної модернізації у межах нової порівняльної політології. Еволюційна парадигма Ш. Айзенштадта. Відокремлені, поєднані та особливі зміни. Революції епохи Модерну, їхні різновиди та типи. Вивчення фаз модернізації. Стадії зростання У. Ростоу. Теорії розвитку «третього світу».

Основні поняття: модерн, розвиток, модернізація, традиційне, перехідне, сучасне суспільство.

Тема 11. Стабільність політичного процесу. Політичний ризик.

Соціальна та політична стабільність. Динамічна стабільність та стагнація. Стабільність в демократичних та недемократичних виборах. Стабільність та політичні конфлікти, конфронтаційна та консенсусна стабільність. Автономна та мобілізаційна стабільність: особливості. Роль харизматичного лідера для забезпечення стабільності.

Політичний ризик: виникнення поняття, застосування. Фактори політичного ризику, типологія. Урядові та екстра-легальні ризики. Методики обрахунку політичного ризику. Політичні ризики та політичні перевороти. Міжнародне середовище та політичний ризик. Управління політичним ризиком. Прогнозування виникнення політичних ризиків. Фактори управління.

Основні поняття: політична стабільність, типи політичної стабільності, політичний ризик, типи політичного ризику, управління політичними ризиками.

Тема 12. Революційні та еволюційні політичні процеси.

Революційна та еволюційна парадигма розвитку політичної системи. Революція: теоретичні підходи, поняття, ознаки. Ф. Гаєк про еволюційну парадигму. Марксистська революційна парадигма. Революції в еволюційній парадигмі. Три

аспекти революції – розвал держави, боротьба між претендентами на центральну владу і заснування нових інституцій. Особливості оксамитових революцій.

Основні поняття: революційні політичні процеси, еволюційні політичні процеси, типи революцій, оксамитова революція.

Тема 13. Політичні процеси перехідних суспільств: український контекст.

Особливості становлення «класичної» транзитологічної парадигми. Дотранзитологічний етап (теорія модернізації; Д. Растоу). Етап утвердження транзитологічної парадигми (Г. О'Доннелл, Ф.Шміттер, Л. Вайтхед). Період тестування теорії демократичного транзиту (А.Пшеворський). Особливості застосування транзитологічної парадигми для пояснень суспільно-політичних перетворень на пострадянському просторі. Суть «некласичної» транзитологічної парадигми.

Основні поняття: політичний режим, демократія, авторитаризм, гібридний політичний режим, транзит, лібералізація, демократизація, консолідація, політичний режим в Україні.

6. Теми та зміст семінарських занять навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1

Тема 1. Зміст та структура курсу. Предмет та методологія вивчення (2год.).

1. Предмет та завдання курсу.
2. Методологічні особливості дослідження динамічних вимірів політики;
3. Інституційний підхід; Структурно-функціональний підхід; Теорія раціонального вибору; Дискурс-аналіз.

Основні поняття: динамічні виміри політики, політичний процес, політичний розвиток, політична зміна, політична трансформація, політична діяльність, політична участь, політична поведінка, політична людина, електоральна поведінка.

Література

1. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
2. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт – К.: Основи, 2000. – 198 с.
3. Oppenheimer J. A. Principles of politics: a rational choice theory guide to politics and social justice. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 312 p.
4. Schmidt V. Taking Ideas and Discourse Seriously: Explaining Change through Discursive Institutionalism as the Fourth “New Institutionalism” // European Political Science Review. – 2010. – Vol. 2, Issue 1. – P. 1–25.
5. Schmidt V. Reconciling Ideas and Institutions through Discursive Institutionalism // *Ideas and Politics in Social Science Research* // D. Béland, R. H. Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. – P. 47–64.
6. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
7. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
8. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 2. Поняття політичного процесу. Політичний процес як функціональна характеристика системи (2год.).

1. Динамічне та статичне розуміння політики.
2. Поняття політичного процесу.
3. Підходи до розуміння політичного процесу.

Основні поняття: динамічне та статичне розуміння політики, традиційна школа політичної науки, біхевіоральна революція, політична система, політичний процес, політичний розвиток, політична зміна.

Література

1. Арндт Х. Становище людини / Пер. з англ. – Львів: Літопис, 1999. – 256 с.
2. Арістотель. Політика / Пер. з давньогрецької. – К.: Основи, 2000. – 238 с.
3. Баландзе Ж. Політична антропологія / пер. з франц. О. Хоми. Київ: «Альтпрес», 2002. 252 с.
4. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
5. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
6. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
7. Фуко М. Археологія Знання. – Київ: Основи, 2004. – 327 с.
8. Conway M. M. Political Participation in the United States. – 3d ed. – Washington, DC: CQ Press, 2000. – 227 p.
9. Crotty W. J. Political participation and American democracy. – N.Y.: Greenwood Press, 1991. – 2008. – 233 p.

10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
11. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
12. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 3. Класична і неklasична парадигма розуміння політичного процесу (2 год.).

1. Політичний процес в класичних доктринах політики;
2. Некласична парадигма: політичний процес як самодетермінований процес,
3. Визначення політики як конструювання політичної дійсності.

Основні поняття: класичний та неklasичний підхід до концептуалізації політики, раціональність політичного процесу, феноменологія, герменевтика, дискурс-аналіз.

Література

1. Баландьє Ж. Політична антропологія / пер. з франц. О. Хоми. Київ: «Альтпрес», 2002. 252 с.
2. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
3. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
4. Денисенко В. Політика в контексті антропологічних вимірів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 1(17). С. 34-39.
5. Фуко М. Археологія Знання. – Київ: Основи, 2004. – 327 с.
6. Schmidt V. Taking Ideas and Discourse Seriously: Explaining Change through Discursive Institutionalism as the Fourth “New Institutionalism” // European Political Science Review. – 2010. – Vol. 2, Issue 1. – P. 1–25.
7. Schmidt V. Reconciling Ideas and Institutions through Discursive Institutionalism // *Ideas and Politics in Social Science Research* // D. Béland, R. H. Cox (eds.). New York: Oxford University Press, 2011. – P. 47–64.
8. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
9. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
10. International Political Anthropology Journal / URL: <https://www.politicalanthropology.org/ipa-journal>
11. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 4. Детермінанти політичного процесу (2 год.).

1. Економічні детермінанти політичного процесу.
2. Соціальні фактори політичного процесу.
3. Політичний процес як самодетермінований.

Основні поняття: економічні детермінанти політичного процесу, соціальні детермінанти політичного процесу, політична стабільність, самодетермінація політичного процесу.

Література

1. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
2. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
3. Карамишева Н. «Знаюча людина» як соціокультурний феномен. Соціогуманітарні проблеми людини. 2013. № 7. С. 26–36.
4. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.

5. Beck U., Giddens A., Lash S. Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order. Cambridge: Polity Press. 1994.
6. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
7. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
8. International Political Anthropology Journal / URL: <https://www.politicalanthropology.org/ipa-journal>
9. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 5. Аксіологічні детермінанти політичного процесу (2 год.).

1. Цінності та їх зв'язок з інтересами та потребами.
2. Політичний процес як формування та трансформація цінностей.
3. Ідеологія як тлумачення дійсності, як вид політичного дискурсу.

Основні поняття: аксіологічні детермінанти політичного процесу, цінності, ідеологія, безшумна революція.

Література

1. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
2. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.
3. Рікер П. Право і справедливість / Пер. з фр. – Київ: Дух і літера, 2002. – 216 с.
4. Beck U., Giddens A., Lash S. Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order. Cambridge: Polity Press. 1994.
5. Inglehart R. The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1977. 482 p.
6. Lipset S. M. Political Man. The Social Bases of Politics. Baltimore: The Johns Hopkins U.P., 1988.
7. Schmidt V. Taking Ideas and Discourse Seriously: Explaining Change through Discursive Institutionalism as the Fourth “New Institutionalism” // European Political Science Review. – 2010. – Vol. 2, Issue 1. – P. 1–25.
8. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
9. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
10. International Political Anthropology Journal / URL: <https://www.politicalanthropology.org/ipa-journal>
11. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 6. Типологія політичних процесів (2 год.).

1. Д. Істон, Г. Алмонд та типологія політичних процесів.
2. Т. Парсонс: взаємозв'язок між політикою та соціальною сферою, особливості політичного процесу.
3. Режими перебігу політичних процесів: розвитку, функціонування.

Основні поняття: агрегація політичних інтересів, легітимність, довіра, прийняття політичних рішень, імплементація, політична комунікація, функції політичної системи та типи політичного процесу.

Література

1. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
2. Кононенко С. Політичний ризик і тоталітарний комфорт // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К., 2008. – Вип. 42. (підсерія «Курасівські читання»).
3. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.

4. Кутуєв П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм: монографія. Київ: Сталь, 2005. 500с.
5. Фоломеєв М. А. Політичні актори як дійові сили політичного процесу: проблема концептуалізації. Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Сер. Філософія. Соціологія. Політологія. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2012. № 9(2). Вип. 22 (3). С. 207–211.
6. Шипунов Г. Концептуальні засади транзитологічної парадигми: історія становлення // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2012. Випуск 2. С. 103-114.
7. Acemoglu D., Robinson J. [Non-Modernization: Power-Culture Trajectories and the Dynamics of Political Institutions](#). Annual Review of Political Science. 2022. Vol.25 (1). P. 323-339.
8. Dalton R. J. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies. 6-th ed. Washington: CQ Press, 2013. 342 p.
9. O'Donnell G., Schmitter P.C. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
11. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
12. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 7. Етапи політичного процесу (2 год.).

1. Теорія циклічності політичних процесів.
2. Функціонування політичної системи: процес відтворення ознак системи, прийняття рішень.
3. Особливості політичного процесу та його етапів в Україні.

Основні поняття: фази політичного процесу, агрегація політичних інтересів, легітимність, прийняття політичних рішень, імплементація, політична комунікація, функції політичної системи.

Література

1. Денисенко В., Чепурко Г., Піддубний В. Особливості модернізації українського суспільства в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Випуск 17. С. 145–154.
2. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. Політичні дослідження. 2021. № 2. С. 33–61.
3. Колодій А. Від «Сірої зони» до кольору сонця: помаранчева революція і демократичний перехід в Україні // Агора. Україна – нові перспективи. Випуск 1. – К.: Стило, 2005. – С. 9–23.
4. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.
5. Кутуєв П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм: монографія. Київ: Сталь, 2005. 500с.
6. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2016. 552 с.
7. Фоломеєв М. А. Політичні актори як дійові сили політичного процесу: проблема концептуалізації. Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Сер. Філософія. Соціологія. Політологія. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2012. № 9(2). Вип. 22 (3). С. 207–211.
8. Шипунов Г. Концептуальні засади транзитологічної парадигми: історія становлення // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2012. Випуск 2. С. 103-114.
9. Prokor M. Wadanie nad reżimami hybrydalnymi. Case study systemu polityczne Ukrainy i Rosji w latach 2000-2012. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2020. 258 s.
10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
11. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
12. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 8. Легітимація та делегітимація політичного процесу (2 год.).

1. Підходи до розуміння легітимності.
2. Легітимаційна та делегітимаційна ситуація.
3. Джерела легітимності політичного процесу.
4. Криза політичного процесу та його делегітимація.

Основні поняття: легальність, легітимність політичного процесу, кризи політичного процесу, кризи легітимності, політичний режим.

Література

1. Алексеева Т. Легітимність влади у період транзиту // Політична думка. – 1998. – №3–4. – С. 109–120.
2. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
3. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура // Демократія. Антологія / упорядник О. Проценко. Київ: Смолоскип, 2005. С. 882-942.
4. Дарендорф Р. Ліберальний устрій під тиском: демократичні дилеми // У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст.: Пер. з нім. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 74–90.
5. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
6. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. Політичні дослідження. 2021. № 2. С. 33–61.
7. Кірюхін Д. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / ред.: Я.В. Шрамко. 2015. Вип. 16. С.125-134.
8. Особливості суспільно-політичної модернізації країн пострадянського простору : монографія / за ред. к.і.н., доц. А.Г.Бульвінського. Київ : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. 288 с.
9. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
11. O'Donnell G., Schmitter P.C. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>

Тема 9. Групова активність у політичному процесі (2 год.).

1. Групи інтересів як учасники політичного процесу.
2. Лобізм як система представництва групових інтересів.
3. Масові політичні рухи як суб'єкти політики.

Основні поняття: група інтересів, лобі, корпоративізм, неокорпоративізм, масові рухи, політичний режим.

Література

1. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк: Вежа, 2007. – 524 с.
2. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 392 с.
3. Фоломєєв М. А. Політичні актори як дійові сили політичного процесу: проблема концептуалізації. Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту. Сер. Філософія. Соціологія. Політологія. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2012. № 9(2). Вип. 22 (3). С. 207–211.
4. Dalton R. J. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies. 6-th ed. Washington: CQ Press, 2013. 342 p.
5. Dye T.R., Zeigler H. The Irony of Democracy: An Uncommon Introduction to American Politics. Stamford: Cengage Learning, 2008. — 448 p.
6. Conway M. M. Political Participation in the United States. – 3d ed. – Washington, DC: CQ Press, 2000. 227 p.
7. Crotty W. J. Political participation and American democracy. – N.Y.: Greenwood Press, 1991. 2008. 233 p.

8. O'Donnell G., Schmitter P.C. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
9. Schmitter P.C. Neo-Corporatism and the State // https://www.academia.edu/56944396/Neo_corporatism_and_the_State
10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
11. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
12. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 10. Політичні процеси традиційного, індустріального та інформаційного суспільств (2 год.).

1. Особливості політичного процесу у традиційних суспільствах.
2. Роль та риси політики у індустріальних суспільствах.
3. Інформаційне суспільство: тенденції політичного процесу.
Основні поняття: модерн, розвиток, модернізація, традиційне, перехідне, сучасне суспільство.

Література

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К.: Либідь, 1996.
2. Вельш В. Наш постмодерний модерн / пер. з нім. А.Л. Богачова, М.Д. Култаєвої, Л.А.Ситніченко. Київ: Альтерпрес, 2004. 328 с.
3. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2020. 448 с.
4. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичні детермінанти. Соціогуманітарні проблеми людини. 2010. № 5. С. 151–166.
5. Денисенко В., Чепурко Г., Піддубний В. Особливості модернізації українського суспільства в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Випуск 17. С. 145–154.
6. Кірюхін Д. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / ред.: Я.В. Шрамко. 2015. Вип. 16. С.125-134.
7. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.
8. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.
9. Маруховський О. Переваги та вади інформаційного суспільства // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10).
10. Тофлер Е. Третя хвиля / Пер.з англ. – К.: Всесвіт, 2000. 480 с.
11. Bugden D. Technology, Decoupling, and Ecological Crisis: Examining Ecological Modernization Theory Through Patent Data. Environmental Sociology. 2022. Vol. 8 (3). P. 228-241.
10. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
11. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
12. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 11. Стабільність політичного процесу. Політичний ризик (2 год.).

1. Поняття політичної стабільності.
2. Типологія політичної стабільності.
3. Стабільність у різних політичних режимах.

4. Політичний ризик. Поняття.
5. Методики вивчення та обрахунку.
6. Управління політичним ризиком.

Основні поняття: політична стабільність, типи політичної стабільності, політичний ризик, типи політичного ризику, управління політичними ризиками.

Література

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2020. 448 с.
2. Деггер Р. Участь у політичному житті і проблема апатії // Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 304 – 326.
3. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. Політичні дослідження. 2021. № 2. С. 33–61.
4. Кононенко С. Політичний ризик і тоталітарний комфорт // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К., 2008. – Вип. 42. (підсерія «Курасівські читання»).
5. Кутуєв П. Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 516 с.
6. Кутуєв П. Модерн, модернізація, розвиток: ідеї та практики: монографія. Київ: Талком, 2015. 467 с.
7. Кутуєв П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм: монографія. Київ: Сталь, 2005. 500с.
8. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2016. 552 с.
9. Bugden D. Technology, Decoupling, and Ecological Crisis: Examining Ecological Modernization Theory Through Patent Data. Environmental Sociology. 2022. Vol. 8 (3). P. 228-241.
10. Dalton R. J. Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies. 6-th ed. Washington: CQ Press, 2013. 342 p.
11. Giddens A. The Politics of Climate Change. Cambridge: Polity. 2009.
12. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
13. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>
14. Political Process Theory / URL: <https://www.thoughtco.com/political-process-theory-3026451>

Тема 12. Революційні та еволюційні політичні процеси (2 год.).

1. Еволюційна та революційна парадигми розвитку політичної системи.
2. Революція: теоретичні підходи, поняття, ознаки.
3. Особливості оксамитових революцій.

Основні поняття: революційні політичні процеси, еволюційні політичні процеси, типи революцій, оксамитова революція.

Література

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш Формат, 2020. 448 с.
2. Кірюхін Д. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / ред.: Я.В. Шрамко. 2015. Вип. 16. С.125-134.
3. Колодій А. Від «Сірої зони» до кольору сонця: помаранчева революція і демократичний перехід в Україні // Агора. Україна – нові перспективи. Випуск 1. – К.: Стилос, 2005. – С. 9–23.
4. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2016. 552 с.
5. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт – К.: Основи, 2000. – 198 с.

6. Шипунов Г. Концептуальні засади транзитологічної парадигми: історія становлення // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2012. Випуск 2. С. 103-114.
7. Fisun O. Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia / Stubborn Structures: Reconceptualizing Post-Communist Regimes / Edited by Bálint Magyar. Budapest-New-York: CEU Press, 2019. P. 75–96.
8. O'Donnell G., Schmitter P.C. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
9. Prokop M. Badanie nad reżimami hybrydalnymi. Case study systemy polityczne Ukrainy i Rosji w latach 2000-2012. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2020. 258 s.
10. Matsiyevsky Y. Mixed Values and Societal Constraints: The Weak Prospects for Authoritarianism in Ukraine // Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization Institute for European, Russian, and Eurasian Studies. The George Washington University Advanced Publishing. Vol. 29 (2), 2021. P.135-158.
11. Matsiyevsky Yu. [Revolution without regime change: The evidence from the post-Euromaidan Ukraine](#) // Communist and Post-Communist Studies. – Issue 51. 2018. – P.349-359.
13. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції». Політичний менеджмент. 2006. № 5. С.18-32.
14. Мацієвський Ю. «Помаранчева революція» крізь призму транзитології // Журнал «І». - № 40. – 2005.
15. Романюк О. Посткомуністичні революції // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4(13). – С. 16-28.
16. Huntington S.P. Trzecia fala demokratyzacji. Warszawa: PWN, 1995. 326 s.
17. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
18. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>

Тема 13. Політичні процеси перехідних суспільств: український контекст (2 год.).

1. Особливості становлення «класичної» транзитологічної парадигми.
2. дотранзитологічний етап (теорія модернізації; Д. Растоу).
3. Етап утвердження транзитологічної парадигми (Г. О'Доннелл, Ф. Шміттер, Л. Вайтхед).
4. Період тестування теорії демократичного транзиту (А. Пшеворський).
5. Особливості застосування транзитологічної парадигми для пояснень суспільно-політичних перетворень на пострадянському просторі. Суть «некласичної» транзитологічної парадигми.

Основні поняття: політичний режим, демократія, авторитаризм, гібридний політичний режим, транзит, лібералізація, демократизація, консолідація, політичний режим в Україні.

Література

1. Кірюхін Д. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / ред.: Я.В. Шрамко. 2015. Вип. 16. С.125-134.
2. Колодій А. Від «Сірої зони» до кольору сонця: помаранчева революція і демократичний перехід в Україні // Агора. Україна – нові перспективи. Випуск 1. – К.: Стилос, 2005. – С. 9–23.
3. Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці: Книги – ХХІ, 2016. 552 с.
4. Шипунов Г. Концептуальні засади транзитологічної парадигми: історія становлення // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2012. Випуск 2. С. 103-114.
5. Fisun O. Neopatrimonialism in Post-Soviet Eurasia / Stubborn Structures: Reconceptualizing Post-Communist Regimes / Edited by Bálint Magyar. Budapest-New-York: CEU Press, 2019. P. 75–96.
6. O'Donnell G., Schmitter P.C. Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1986. 81 p.
7. Prokop M. Badanie nad reżimami hybrydalnymi. Case study systemy polityczne Ukrainy i Rosji w latach 2000-2012. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2020. 258 s.
8. Matsiyevsky Y. Mixed Values and Societal Constraints: The Weak Prospects for Authoritarianism in Ukraine // Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization Institute for European, Russian, and Eurasian Studies. The George Washington University Advanced Publishing. Vol. 29 (2), 2021. P.135-158.

9. Matsiyevsky Yu. [Revolution without regime change: The evidence from the post-Euromaidan Ukraine](#) // Communist and Post-Communist Studies. – Issue 51. 2018. – P.349-359.
10. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції». Політичний менеджмент. 2006. № 5. С.18-32.
11. Мацієвський Ю. «Помаранчева революція» крізь призму транзитології // Журнал «І». - № 40. – 2005.
12. Романюк О. Посткомуністичні революції // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4(13). – С. 16-28.
13. Huntington S.P. Trzecia fala demokracji. Warszawa: PWN, 1995. 326 s.
14. Вісник Львівського університету: серія філософсько-політологічні студії / URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/>
15. European Consortium for Political Research / URL: <https://ecpr.eu/>

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Трансформація методологічних принципів дослідження динамічних вимірів політики.	5
2	Тема 2. Синергетика: творче начало хаосу, поліваріантність політичного процесу, точки біфуркації.	5
3	Тема 3. Роль та значення випадковості в політичному процесі, воля людини її вплив на політику в неklasичній парадигмі.	5
4	Тема 4. Роль приватної власності, вплив економіки на ідеологію. Сучасна ринкова економіка та демократія.	5
5	Тема 5. Теорія безшумної революції Р. Інглхарта та її евристичний потенціал.	5
6	Тема 6. Сучасні класифікації політичних процесів.	5
7	Тема 7. Визначення етапів політичного процесу за П. Бергером та Н.Луманом.	5
8	Тема 8. Кризи легітимності та трансформація політичного режиму.	5
9	Тема 9. Корпоративізм та неокорпоративізм: підхід Ф. Шміттєра.	5
10	Тема 10. Теорія розвитку: альтернативні уявлення у вигляді теорії залежності та теорії модернізації.	6
11	Тема 11. Значення політичного ризику для міжнародної економіки.	2
12	Тема 12. Позитиви та недоліки революцій.	6
13	Тема 13. Перспективи розвитку політичного режиму України.	6
Разом		68

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни „Динамічні виміри політики” оцінюється за п’ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та контрольний замір знань. Одержаний результат множимо на коефіцієнт 10. За семестр студент набирає до 50 балів.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
- Есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за контрольний замір знань є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Контрольний замір знань

Контрольний замір знань проводиться відповідно до графіка навчального процесу.

Оцінка виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п’ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни „Динамічні виміри політики” проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи проводяться у вигляді письмової контрольної роботи. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми контролю: письмові завдання, усні колоквиуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити самостійні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль

Позитивна оцінка поточної успішності за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни „Динамічні виміри політики” передбачена така форма звітності, як залік. Протягом семестру студент може набрати до 50 балів. На заліку – максимально 50 балів. Для допуску до заліку студент повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 26 балів.

Залік проводиться в усній формі.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На заліку студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Залік
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	зараховано
4 (добре)	81-89	B	зараховано
	71-80	C	зараховано
3 (задовільно)	61-70	D	зараховано
	51-60	E	зараховано
2 (незадовільно)	25-50	FX	незараховано
	0-24	F	незараховано без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Поняття політичного процесу. Підходи до його розуміння.
2. Розуміння політичного процесу в українській політичній думці.
3. Етапи політичного процесу.
4. Типологія політичних процесів.
5. Стабільність і нестабільність політичної системи.
6. Політичний ризик.
7. Детермінанти політичного процесу.
8. Процес легітимації, його структура.
9. Типи легітимності за М.Вебером.
10. Типи легітимності за Д.Істоном.
11. Типологія легітимності Ж. Л. Шабо.
12. Революція як вид політичного процесу.
13. Політичний розвиток.
14. Політичні процеси аграрного, індустріального і інформаційного суспільств.
15. Інституційна методологія у вивченні політичних процесів.
16. Дискурс як методологія вивчення політичних процесів.
17. Інтеграція та дезінтеграція як процеси політичної системи.
18. Аксіологічні детермінанти політичного процесу.
19. Причини виникнення критичних ситуацій.
20. Типологія критичних ситуацій.
21. Управління політичним ризиком.
22. Біхевіоралізм та біхевіоризм як методологія вивчення політичного процесу.
23. Структурно-функціональний аналіз політичних процесів.
24. Теорія раціонального вибору при аналізі політичних процесів.
25. Криза легітимності та шляхи виходу з неї.
26. Криза політичного розвитку.
27. Світовий політичний процес.
28. Суб'єкти та актори політичного процесу.
29. Структура політичного процесу.
30. Процес глобалізації: головні характеристики.
31. Модернізація політичної системи.
32. Види політичних ризиків.
33. Управління політичним ризиком.
34. Дискретні й недискретні політичні процеси.
35. Класифікація політичних процесів за А.Антошевські.
36. Співвідношення понять політичний процес, політична зміна, політичний прогрес.
37. Підходи до розуміння легітимності політичної системи.
38. Структурування публічного світу за Клаусом Хелдом.
39. Детермінанти політичного процесу у синергетиці.
40. Класифікація політичних ситуацій за Германом (квадра політичних ризиків).
41. Процес євроінтеграції. Українська перспектива.
42. О.Тофлер: процеси у суспільствах другої та третьої хвилі.
43. Особливості влади у інформаційних суспільствах (О.Тофлер).
44. Конструювання соціальної реальності (Бергер П. Лукман Т): етапи.
45. Особливості символічного універсаму (Бергер П. Лукман Т).
46. Політичний процес як сукупність діяльностей.
47. Поняття людини політичної.
48. Діяльність, праця та робота в концепції Х. Арндт.
49. Комунікативна дія Ю. Габермаса.
50. В.Чалідзе, концепція «людини ієрархічної»

51. Діяльність, участь, поведінка: підходи до розуміння.
52. Типологія політичної участі.
53. Інструменталістські теорії політичної участі.
54. Девелопменталістські теорії політичної участі.
55. Переконавання, позиції, цінності та їх вплив на політичну діяльність.
56. Напрямки психологічного включеності (залучення) до політики.
57. Мотивація влади.
58. Вікові характеристики участі.
59. Соціальний статус і політична участь.
60. Залежність території проживання та політичної участі.
61. Гендерні показники участі.
62. Політичне і правове середовище політичної участі.
63. Політична участь і політичний режим.
64. Правова база політичної участі.
65. Раціональність політичної діяльності.
66. Політичне функціонування.
67. Бюрократія як тип функціонування.
68. Депутатська діяльність.
69. Теорія раціонального вибору при аналізі політичних процесів.
70. Політична позиція, її види.
71. Соціально-політичні рухи: поняття.
72. Типологія політичних рухів.
73. Етапи виникнення політичних рухів.
74. Поняття політичної мобілізації.
75. PR як політична мобілізація.
76. Теоретичні підходи до вивчення електоральної поведінки.
77. Види політичних повідомлень.
78. Політична реклама.
79. Стратегії політичної реклами.
80. Засоби політичної реклами.
81. Поняття політичної комунікації.
82. Моделі політичної комунікації.
83. Моделі електоральної поведінки.
84. Поняття відчуження.
85. Типологія відчуження.
86. Конформізм як форма політичної участі.
87. Електоральна поведінка.